

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)

Микола АФАНАСЬЄВ

ПОЛІТИЧНА РЕГІОНАЛІСТИКА

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань 29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
Освітній рівень другий (магістерський)
Освітня програма «Міжнародні відносини»

Вид дисципліни базова
Мова викладання, навчання та оцінювання українська

Завідувач кафедри філософії та політології

Олег КУЗЬ

Харків
2020

на засіданні кафедри філософії та політології
Протокол № 1 від 25. 08.2020 р.

Розробники:

Кузь О. М., д.філос.н., проф. кафедри філософії та політології

Коротков Д. С., к.політ.н., доц. кафедри філософії та політології

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

Анотація навчальної дисципліни:

Експліцитним завданням «Політичної регіоналістики» є вивчення регіону як складного соціально-політичного та міжнародно-політичного явища. Регіон постає об'єктом вивчення низки суміжних дисциплін і наук, таких як регіональна економіка, політична географія, регіональна етнографія, регіональна соціологія, регіонознавство. Однак вивченням власне проблем політичного характеру: політичних режимів і практик у регіональному вимірі, регіональних політичних систем, культур тощо, – займається політична регіоналістика. Дана дисципліна передбачає використання міждисциплінарного підходу щодо вивчення світу «політичного» у регіональному вимірі.

Під політичною регіоналістикою мається на увазі сукупність досліджень макropolitичних процесів на регіональному рівні, специфічних аспектів регіонального управління, взаємовідносин між центром і регіонами.

Метою викладання навчальної дисципліни «Політична регіоналістика» є формування у студентів системи знань та аналітичних навичок у царині сучасної політичної регіоналістики, цілісного уявлення про територіальні структури сучасних суспільств, теоретичні та практичні проблеми регіоналістики шляхом систематизованого вивчення концептуально-методологічних основ дослідження регіону та процесів регіоналізації, основних теорій організації просторово-територіальних систем, основ політичного районування та електоральної географії України. У якості *завдань* вивчення дисципліни постають:

- опанування концептуально-методологічних основ дослідження регіону та процесів регіоналізації;
- засвоєння основних теорій організації просторово-територіальних систем;
- аналіз розподілу компетенції між центральним, регіональним і місцевим рівнями влади;
- розуміння внутрішньополітичних проблем українських і закордонних регіонів;
- опанування засад політичного районування та електоральної географії України.

Навчальна дисципліна «Політична регіоналістика» є базовою дисципліною професійного циклу підготовки магістрів із спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Характеристика навчальної дисципліни

Курс	1М
Семестр	1
Кількість кредитів ECTS	5
Форма підсумкового контролю	екзамен

Структурно-логічна схема вивчення дисципліни

Пререквізити	Постреквізити
Країнознавство	Політичний розвиток і політичні системи країн світу
Теорія міжнародних відносин	Геополітика та геостратегія
Політологія та історія політичних вчень	Комплексний тренінг

Компетентності та результати навчання за дисципліною

Компетентності	Результати навчання
ЗК3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми	РН13. Брати участь у професійній дискусії у сфері міжнародних відносин, зовнішньої

	політики, суспільних комунікацій та регіональних студій, поважати опонентів і їхню точку зору, доносити до фахівців та широкого загалу інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід з фахових проблем
СК3. Здатність аргументувати вибір шляхів вирішення завдань професійного характеру у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати прийняті рішення	РН9. Готувати аналітичні довідки, звіти та інші документи про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій
СК5. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному	РН2. Критично осмислювати та аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні відносини
СК9. Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них України	РН6. Визначати, оцінювати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобального розвитку

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Політична регіоналістика як субдисципліна політичної науки та соціально-політична практика

Тема 1. Регіон як рівень соціально-політичного аналізу

Теорія, предмет і об'єкт політичної регіоналістики. Просторовий вимір політики. Історія політичної географії та політичної регіоналістики. Держава як територія. Регіоналізація в державі. Відносини «центр – периферія».

Поняття «регіон». Співвідношення регіонознавства і країнознавства. Види регіонів і критерії їх виділення. Сучасна глобалізація та її взаємозв'язок з процесами регіоналізації. Основні історико-культурні регіони світу. Специфіка культурно-релігійних макрорегіонів. Приклади міжнародно-політичних регіонів (НАТО, АСЕАН, etc). Геоенормічні та геополітичні регіони. Цивілізаційні макрорегіону сучасного світу.

Політична регіоналістика. Проблеми становлення політичної регіоналістики в сучасній Україні. Співвідношення понять «політична регіоналістика», «регіональна політологія», «регіонознавство», «регіональна політика», «геополітика». Місце політичної регіоналістики в системі суспільних наук. Методи політичної регіоналістики. Функції політичної регіоналістики. Політичні, економічні, географічні, юридичні, культурологічні, історичні, філософські аспекти регіоналізму.

Регіон як об'єкт міждисциплінарних досліджень. Комплексна дефініція регіону. Місце регіону в територіальній організації суспільства. Проблема політичного статусу регіону. Регіоналізм, регіоналізація і глобалізація. Регіоналізм як «вимоги регіонів», регіоналізація як «відповідь центру», регіоналізм як соціокультурна доктрина.

Тема 2. Держава як територіально-політична система

Основи політико-географічного аналізу. Держава як категорія політичної географії і геополітики; фрагментація й інтеграція як державотворчі процеси; державне будівництво в контексті еволюції територіальних систем; електоральна географія.

Економічний і культурний детермінізм у поясненні процесів територіального та регіонального розвитку. Цивілізаційний підхід до аналізу територіальних проблем. Територіальна організація держави.

Регіоналістика в контексті політико-географічного підходу. Фрідріх Ратцель про роль регіонів у структурі політичного простору. Моделі взаємовідносин «центр-периферія» за С. Терроу: дифузно-ізоляційна, залежно-маргінальна, модель бюрократичної інтеграції. Роботи Ф. Дж. Тернера, Річарда Гартшорна, У. Бернхема. Теорія дифузії іновачій Торстена Хегерстранда. Концепція «багатоскладових суспільств» Аренда Лейпхарта. Теорія «соціальних водорозділів» Сеймура Ліпсета і Стейна Роккана.

Тема 3. Практики територіальної організації держави

Типи територіально-державного устрою: загальна характеристика. Первинні елементи територіального устрою суспільства. Територіальні системи країн світу. Політико-територіальний та історико-культурний устрій держав. Регіональний фактор у територіальному устрої різних країн. Сучасні реформи політико-територіального устрою. Централізація й децентралізація як моделі внутрішньодержавних відносин. Процеси децентралізації і регіоналізації. Унітарна, децентралізована, федеративна і конфедеративна форми державності. Квазіфедеративна держава. Основні поняття територіальної структури (територія, простір, регіон, район, ареал, штат, комуна тощо). Регіоналізація й районування.

Історичні умови виникнення й особливості функціонування федеративних держав. Симетричні й асиметричні федерації. Конституційні й договірні федерації. Гарантії цілісності держави: проблеми автономізації, федералізації, сепаратизму й сецесії.

Поняття адміністративно-територіального поділу держави (АТП) і його основні функції. Основні принципи адміністративно-територіального устрою та вимоги до нього у світовій практиці.

Історико-культурні чинники регіоналізації української держави. Підходи до реформування АТП в Україні: історія і сучасність. Дореволюційні проекти адміністративного устрою України. Три сучасних підходи до реформування АТП: федералізація, укрупнення областей, збереження існуючого обласного поділу. Особливості проведення адміністративної реформи.

Тема 4. Регіоналізм і моделі регіоналізації

Європейський досвід регіоналізації. Підсумки регіоналізації: досвід федеративної Бельгії, регіоналізованих унітарних держав – Італії, Іспанії та Великобританії, унітарних держав передання повноважень – Франції, Нідерландів, Португалії.

Європейський Союз – національна держава – регіон. Хартія регіоналізації в Європі. Ідея «Європи регіонів».

Регіоналізм і спроби реформування адміністративних систем Великобританії, Нідерландів, Португалії і Греції. Успіх регіоналізації в Бельгії, Франції, Італії та Іспанії.

Чинники становлення та розвитку територіально-політичної системи України. Фізико-географічне районування території України. Економіко-географічне районування території України. Культурно-географічне районування території України. Адміністративно-територіальний поділ України. Відносини «центр – регіони» та ієрархія територіального управління в Україні.

Змістовий модуль 2. Регіональна політика та регіональний політичний процес в Україні.

Тема 5. Регіональна політика

Поняття, суб'єкти та об'єкти регіональної політики. Місце регіональної політики у структурі державної політики. Система регулювання територіального розвитку держави. Стратегія територіального розвитку держави. Типи регіональної політики. Загальнодержавні

та регіональні інтереси. Регіональні цільові програми. Методи регулювання регіонального розвитку. Бюджетне регулювання та міжбюджетні відносини.

Основні положення регіональної політики. Інструменти регіональної політики в сучасних державах. Практика регіональної політики в Україні. Державна регіональна політика і державне управління. Принципи державного міжрегіонального управління. Політичні і соціально-економічні причини поляризації та інтеграції регіонів.

Множинність існуючих моделей взаємовідносин центру і регіонів. Моделі відносин «регіон-центр» та їх характеристика (моделі домінування, впливу, взаємодії, співучасті, відчуженості). Рівень впливу центру та інтереси регіонів. Ступінь самостійності регіонів. «Політичний договір» як основний механізм розмежування компетенції, відповідальності, сфер впливу. Еволюція нормативно-правової бази відносин між центром і регіонами України.

Регіональне представництво в центральних органах влади. Регіональний лобізм: форми, інститути, методи.

Призначення європейської регіональної політики. Правові засади європейської регіональної політики. Етапи розвитку європейської регіональної політики. Розвиток транскордонного співробітництва в Європі.

Тема 6. Регіональні політичні процеси, регіональна влада та еліти

Теоретичні підходи до сутності місцевого самоврядування. Теорії й концепції місцевого самоврядування – класичні (суспільна й державна теорії) і сучасні (концепції суспільного вибору, дуалістична і локальна).

Світові моделі місцевого самоврядування. Класичні моделі: англосаксонська, французька (континентальна), змішана (іберійська) і радянська; альтернативні варіанти – інтегровані системи, дуальні системи, системи розщепленої ієрархії; три типи моделей здійснення управління й самоврядування: централізована, децентралізована й змішана (дуалістична).

Структура й функції місцевого самоврядування. Регіональне і місцеве управління: цілі й завдання, структура органів. Моделі владних відносин у регіоні та між центром і регіонами: світовий досвід. Регіональне представництво в центральних органах влади. Лобіювання регіональних інтересів.

Регіональні еліти, їх характеристики і ознаки. Поняття «регіональна еліта». Структурний аналіз регіональної еліти. Сутність соціогенетичного підходу. Географічний підхід у визначенні структури регіональної еліти. Специфіка етнічного підходу до визначення структури регіональної еліти. Місце і роль регіональної еліти у політичній системі суспільства: аналіз різноманітних аспектів політичного впливу регіональної еліти. Регіональні еліти в радянському і пострадянському просторі. Модель владних відносин в регіоні. Структура регіональної політичної еліти. Клієнтелізм в українських регіонах.

Вплив регіональної еліти на законотворчий та електоральний процеси. Методи дослідження походження регіональної еліти. Аналіз динаміки оновлення регіональної еліти. Чинники консолідації та диференціації регіональної еліти. Способи рекрутування регіональної еліти.

Особливості позиціонування і легітимації елітних груп у регіональному політичному процесі та суспільстві. Система відносин регіональних правлячих еліт і інших політичних елітних груп, політичної та економічної еліти.

Тема 7. Регіональна ідентичність та регіональна політична культура

Культурно-історичні та соціально-економічні передумови розвитку регіональної ідентичності. Основні елементи регіональної ідентичності. Розвиток політичної (регіональної) ідентичності як результат стратегій політичних акторів. Аналіз впливу регіональної ідентичності на сприйняття загальнонаціональних політичних проблем: особливості електоральної поведінки. Оцінка релевантності культурних передумов для

оформлення регіональних політичних рухів. Вплив елементів політичної культури на розвиток регіонів. Сутність регіональної політичної культури. Політичні культури субнаціональних територіальних одиниць: типологія Данієля Елазара.

Політичний регіоналізм як вираз регіональної політичної культури. Національна політична культура: злиття або мозаїка регіональних? Регіональні політичні культури в Україні. Аналіз особливостей політичної свідомості й поведінки, партійної структури українського суспільства.

Регіональні виборчі системи: основні типи і політичний зміст. Реформування виборчої системи в Україні та його політичні наслідки. Типи виборчих кампаній на регіональному рівні й чинники голосування. Федеральні, регіональні й локальні виборчі кампанії (загальна характеристика). Місцеві вибори в українських регіонах: особливості організації та основні результати виборчих кампаній.

Регіональний ринок політичних послуг. Політична реклама в українських регіонах. Теоретичні основи електоральної географії: основні напрямки і методи дослідження. Географічні фактори голосувань, електоральне районування території. Виборчий округ як електоральна одиниця регіонального рівня. Електоральна географія і регіональна політична культура.

Тема 8. Регіональні політичні конфлікти

Поняття «регіональний конфлікт». Природа регіональних конфліктів. Виміри регіональних конфліктів. Горизонтальні регіональні конфлікти як фактор розвитку держави. Специфіка регіональних політичних конфліктів. Дослідження динаміки регіональних політичних конфліктів. Етнополітичний конфлікт як різновид регіонального політичного конфлікту вертикального характеру.

Стратегії врегулювання регіональних політичних конфліктів. Сутність інтеграційної стратегії врегулювання регіональних політичних конфліктів. Умови застосування інтеграційної техніки при врегулювання регіональних політичних конфліктів. Дослідження сецесії / іреденти як механізму врегулювання регіональних політичних конфліктів. «Сироти сецесії» як проблемний кейс врегулювання регіональних політичних конфліктів. Характеристика консоціації як стратегії врегулювання регіональних політичних конфліктів. Аналіз можливості застосування консоціативних механізмів для врегулювання етнорегіональних та етнополітичних конфліктів. Деволуція як стратегія врегулювання регіональних політичних конфліктів.

Методи навчання та викладання

При викладанні навчальної дисципліни «Політична регіоналістика» використовується своєрідне поєднання дидактичних традицій та інновацій: від консервативних, академічних методик інформаційно-рецептивної та репродуктивної спрямованості до трансформативно-феноменологічних, пошукових підходів щодо активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, які передбачають застосування таких навчальних технологій, як: проблемні лекції, семінари-дискусії, кейс-стаді, дебати, імітації тощо.

Порядок оцінювання результатів навчання

ХНЕУ ім. С. Кузнеця використовує накопичувальну (100-бальну) систему оцінювання. Поточний контроль успішності навчання студентів із дисципліни «Політична регіоналістика» та рівня сформованості у них очікуваних компетентностей здійснюється у таких формах: робота на лекційних заняттях; участь у дискусії та обговоренні питань на семінарських заняттях; перевірка есе (творчого завдання) за заданою тематикою; підготовка аналітичних доповідей; опанування навичок полеміки (дебатів); проведення письмової контрольної роботи.

Поточний контроль успішності навчання у формі роботи на лекційних і семінарських заняттях здійснюється на кожному занятті, усно. За участь у *дискусії* студенти отримують заохочувальний бал (чотири рази за семестр). Самостійна робота студентів у формі *дебатів*, підготовки *аналітичної доповіді* планується чотири рази за семестр під час семінарських занять, усно; обидві форми оцінюються за 4-бальною шкалою (4 бали – відмінно, 3 – добре, 2 – задовільно, 1 – достатньо). Поточний контроль успішності навчання у формі перевірки есе за погодженою тематикою здійснюється 1 раз за семестр, захист проводиться на семінарських заняттях в усній формі з наданням письмового тексту; есе оцінюється за 12-бальною шкалою. Поточний контроль у формі письмової контрольної роботи здійснюється на семінарському занятті двічі за семестр і оцінюється за 4-бальною шкалою.

Зазначені форми і засоби поточного контролю успішності навчання студентів із навчальної дисципліни «Політична регіоналістика» спрямовані на стимулювання систематичної поточної навчальної та самостійної роботи тих, хто навчається, на підвищення об'єктивності оцінювання їхніх знань, запровадження здорової конкуренції між студентами у навчанні, на виявлення і розвиток їхніх творчих і дослідницьких здібностей.

Підсумковий контроль успішності навчання студентів з дисципліни «Політична регіоналістика» та рівня сформованості у них компетентностей, які підтримуються даною компонентою навчального плану, проводиться у формі семестрового іспиту відповідно до графіку навчального процесу спеціальності.

Семестровий іспит – форма оцінки підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід. Завданням іспиту є перевірка розуміння студентами програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей. Кожен екзаменаційний білет складається з 3 завдань (стереотипне, діагностичне та евристичне завдання), які дозволяють діагностувати рівень теоретичної та практичної підготовки студента, виявити ступінь його опанування компетентностей з навчальної дисципліни.

Зразок екзаменаційного білету

1. Відтворіть логіко-структурні та семантичні зв'язки між поняттями (концептами), теоріями (концепціями), напрямками та їх авторами (адептами):

концепти, концепції – Пан'Європа, «зіткнення цивілізацій», дискурс, новий регіоналізм, політичний конфлікт, консоціація, глокалізація, модель «центр-периферія»

автори – М. Фуко, Р. Куденгофе-Калергі, Р. Робертсон, С. Роккан, М. Кітінг, А. Лейпхарт, Р. Дарендорф, С. Хантінгтон

Концепти, концепції	Автори концептуалізації

2. Чим відрізняється політична регіоналістика від інших дисциплін, що вивчають регіони?

3. Охарактеризуйте консоціацію як стратегію врегулювання регіональних політичних конфліктів. Які успішні приклади консоціальної (співуспільної) моделі демократії Ви знаєте?

Критерії оцінювання екзаменаційних робіт з навчальної дисципліни Політична регіоналістика (ІІР)

Екзаменаційний білет складається з трьох питань.

Перше питання – тестового штибу, налічує 8 точок оцінювання. Кожна правильна відповідь – 0,5 бали. Загалом 4 бали.

Друге питання передбачає знання теорії політичної регіоналістики та вимагає демонстрації аналітичних навичок. Оцінюється за стандартною 12-бальною шкалою. Максимум 12 балів.

Відповідь на третє питання має виявити уміння творчо опрацювати засвоєний матеріал, а також застосовувати його в професійній діяльності. Завдання вимагає демонстрації навичок до систематизації, інтерпретації; перевіряє здатність створювати креативні професійні тексти. Оцінюється за стандартною 12-бальною шкалою з коефіцієнтом «2». Максимум 24 бали. Максимальний бал за іспит – 40.

Стандартна 12-бальна шкала оцінювання

<i>Ступінь виконання</i>	<i>Бал</i>
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. Містить засвоєний теоретичний матеріал у повному обсязі. Блискуче поєднання теорії й практики ПР.	12
Відповідь аргументована, виявляє глибину та оригінальність мислення. При оперуванні теоретичним матеріалом допущені незначні помилки. Вражаюче поєднання теорії й практики ПР.	11
Відповідь аргументована, але не виявляє творчої самостійності мислення. При оперуванні теоретичним матеріалом допущено незначні помилки, відсутнє знання теорії й практики ПР.	10
Відповідь в цілому правильна, але бракує аргументованих висновків, допущені певні помилки при визначенні категорій, смислових зв'язків тощо. Відсутнє знання теорії й практики ПР.	9
Відповідь виявляє обізнаність студента з проблематикою питання, але бракує аргументованих висновків, допущені певні помилки при визначенні категорій, смислових зв'язків тощо. Поєднання теорії й практики ПР стандартизоване.	8
Відповідь виявляє обізнаність студента з проблематикою питання, але бракує аргументованих висновків; виявлені певні труднощі при оперуванні теоретичним матеріалом. Поєднання теорії й практики ПР на межі нудьги.	7
Присутнє лише часткове висвітлення змісту питання; виявлені певні труднощі при оперуванні теоретичним матеріалом. Теорія й практика ПР не поєднані.	6
При відповіді на питання допущені суттєві	

помилки, які впливають на зміст; самостійність мислення виявлена лише частково. Знання головних теорій, концепцій майже не відтворене.	5
Відповідь виявляє лише загальне ознайомлення студента з проблематикою питання; самостійність мислення, висновки відсутні. Знання головних теорій, концепцій майже не відтворене.	4
Відповідь виявляє відсутність у студента самостійності мислення; здатність до раціонального дискурсу не фіксується. Завдання провалено.	3
Відповідь відсутня. Завдання провалено.	1-2

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної «Відомості обліку успішності».

Студента слід *вважати атестованим*, якщо сума балів, одержаних за результатами поточної / підсумкової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімум можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімум можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Виставлення підсумкової оцінки здійснюється за шкалою, що наведено в таблиці «Шкала оцінювання: національна та ЄКТС».

Форми оцінювання та розподіл балів наведено у таблиці «Рейтинг-план навчальної дисципліни».

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	

Рейтинг-план навчальної дисципліни

Тема	Форми та види навчання		Форми оцінювання	Max бал
Тема 1.	<i>Аудиторна робота</i>			
	Лекція 1	Лекція «Регіон як рівень соціально-політичного аналізу»	присутність, конспект	0,2
	Семінарські заняття 1-2	Семінарське заняття за темою 1: 1. Епоха глобалізації: глобальний світ у локальному (регіональному) вимірі (політико-філософські,	присутність; участь в обговоренні	0,4

		політологічні та соціологічні експлікації). 2. Регіон у сучасному світі. Концептуальні підходи до виділення регіону на Заході й пострадянському просторі. 3. Співвідношення понять «регіон», «регіональність», «регіоналізм», «регіоналізація», «регіональна політика». 4. Інституціоналізація політичної регіоналістики як напрямку політичної науки. 5. Проблематика регіоналізму в закордонній та вітчизняній політичній думці. 6. Становлення політичної регіоналістики в Україні: основні наукові центри, напрямки досліджень, своєрідність вітчизняної традиції.		
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Участь у дискусії Участь у дебатах	усно усно	1 4
		Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з тем 1-2. Підготовка аналітичної доповіді		
	Аудиторна робота			
Тема 2.	Лекція 2	Лекція «Держава як територіально-політична система»	присутність, конспект	0,2
	Семінарські заняття 3-4	Семінарське заняття за темою 2: 1. Держава як територія. Регіон і територіальна структура. 2. Регіоналізація як структурування державного простору: політичний, етнокультурний, соціально-економічний та географічний виміри. 3. Регіоналізація у багатоскладовому суспільстві. 4. Чинники і форми регіоналізації. Географічне моделювання та регіональний політичний аналіз.	присутність; участь в обговоренні	0,4
		Самостійна робота		
		Питання та завдання до самостійного опрацювання	Аналітична доповідь Участь у дискусії	усно усно
	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми 2. Підготовка до дебатів, письмової контрольної роботи та аналітичної доповіді			
	Аудиторна робота			
Тема 3	Лекція 3	Лекція «Практики територіальної організації держави»	присутність, конспект	0,2
	Семінарські заняття 5-6	Семінарське заняття за темою 3: 1. Територіальна організація держави. Адміністративно-територіальний поділ держави. 2. Політико-адміністративні кордони. Гарантії цілісності держави. 3. Територіально-політична децентралізація. Концептуалізація балансу «центр – регіони». 4. Сучасний порівняльний федералізм. Теоретичне обґрунтування феномену федералізму.	присутність; участь в обговоренні	0,4

		5. Специфіка виникнення і еволюція федеративних держав. 6. Адміністративно-територіальний устрій України: стан та перспективи.		
Самостійна робота				
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Аналітична доповідь		усно	4
	Участь у дебатах		усно	4
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Письмова контрольна робота		письмово	4
	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми 3. Підготовка до дебатів. Створення тексту есе			
Аудиторна робота				
Лекція 4	Лекція «Регіоналізм і моделі регіоналізації»		присутність, конспект	0,2
Семінарські заняття 7-8	Семінарське заняття за темою 4: 1. Розмежування понять «регіоналізм» і «регіоналізація». Регіони в європейському інтеграційному процесі. 2. Фактори регіоналізації Європейського політичного простору. Європейський регіоналізм і проблеми західноєвропейської інтеграції 3. Концепції європейського регіоналізму. Концепція «Європи регіонів». 4. Регіони як учасники міжнародних відносин. Європейські моделі регіоналізації. 5. Регіоналізація українського соціуму як чинник політики.		присутність; участь в обговоренні	0,4
Самостійна робота				
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Участь у дискусії		усно	1
	Участь у дебатах		усно	4
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, опрацювання рекомендованої літератури з теми 4. Підготовка до презентації есе та аналітичної доповіді			
	Аудиторна робота			
Лекція 5	Лекція «Регіональна політика»		присутність, конспект	0,2
Семінарські заняття 9-10	Семінарське заняття за темою 5: 1. Поняття, суб'єкти та об'єкти регіональної політики. Місце регіональної політики у структурі державної політики. 2. Стратегія територіального розвитку держави. Типи регіональної політики. 3. Регіональна політика ЄС. 4. Загальнодержавні та регіональні інтереси. Регіональні цільові програми. 5. Концепція державної регіональної політики України: витоки, методологія, експлікації, перспективи.		присутність; участь в обговоренні	0,4
Самостійна робота				
Питання та	Презентація есе		усно, текст	12

	завдання до самостійного опрацювання	Аналітична доповідь Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, огляд теоретичного матеріалу з теми 5. Підготовка до дебатів і письмової контрольної роботи	усно	4
Тема 6	Аудиторна робота			
	Лекція 6	Лекція «Регіональні політичні процеси, регіональна влада та еліти»	присутність, конспект	0,2
	Семінарське заняття 11	Семінарське заняття за темою 6: 1. Теорії та моделі місцевого самоврядування. Структура та функції місцевого самоврядування. 2. Регіональна влада в Україні. Генеза регіонального самоврядування й управління в Україні. 3. Моделі регіонального розвитку та представництва в проєктах українських політичних інновацій. 4. Регіональне представництво в центральних органах влади. Регіональний лобізм: форми, інститути, методи. 5. Вплив регіональних еліт на українську політику: інститути і неформальні механізми.	присутність; участь в обговоренні	0,2
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Участь у дебатах	усно	4
		Письмова контрольна робота	письмово	4
	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, опрацювання рекомендованої літератури з теми 6. Підготовка аналітичного повідомлення			
Тема 7	Аудиторна робота			
		Тема «Регіональна ідентичність та регіональна політична культура»	присутність, конспект	
	Семінарське заняття 12	Семінарське заняття за темою 7: 1. Національна та регіональна ідентичності. Політичний регіоналізм як наслідок регіональної політичної культури. 2. Співвідношення понять «політична культура» і «політична субкультура». Властивості регіональної політичної культури. Регіональні політичні культури в Україні. 3. Електоральна географія: теорія та методи дослідження. 4. Специфіка загальнодержавних, регіональних і місцевих виборчих кампаній. 5. Регіональні партії і рухи: структура і функції.	присутність; участь в обговоренні	0,2
	Самостійна робота			
	Питання та завдання до самостійного опрацювання	Аналітична доповідь	усно	4
Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до семінарського заняття, опрацювання рекомендованої літератури з теми 7. Підготовка до іспиту				
Тема 8	Аудиторна робота			
	Лекція 7	Лекція «Регіональні політичні конфлікти»	присутність, конспект	0,2

Семінарське заняття 13	Семінарське заняття за темою 8: 1. Політичні конфлікти: сутність, ієрархія, типологія. 2. Поняття «регіональний конфлікт». Природа регіональних конфліктів. Виміри регіональних конфліктів. 3. Етнополітичний конфлікт як різновид регіонального політичного конфлікту. 4. Стратегії врегулювання регіональних політичних конфліктів.	присутність; участь в обговоренні	0,2
Самостійна робота			
Питання та завдання до самостійного опрацювання	Участь у дискусії	усно	1
	Підготовка до підсумкового контролю		
Загалом: поточний контроль			60
Іспит			40
Загалом: підсумок			100

Рекомендована література

Основна

1. Бусыгина И. М. Политическая регионалистика: Учебное пособие. – М. : Московский государственный институт международных отношений (Университет); «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2006. – 280 с.
2. Воскресенский А. Д. Практика зарубежного регионоведения и мировой политики: Учебник / Алексей Дмитриевич Воскресенский, Вячеслав Яковлевич Белокрыцкий, А. А. Байков, А. О. Ермолаев. – Москва : Издательство "Магистр" ; Москва : ООО "Научно-издательский центр ИНФРА-М", 2016. - 560 с.
3. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин: підручник / М. З. Мальський, М. М. Мацяк ; [4-те вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання, 2011. – 406 с.
4. Панченко Т. В. Політична регіоналістика : Навчальний посібник / Т. В. Панченко. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 188 с.
5. Туровский, Р. Ф. Политическая регионалистика [Текст] : учеб. пособие для вузов / Р.Ф. Туровский ; Гос. ун-т – Высшая школа экономики. – М. : ГУ ВШЭ, 2006. – 780 с.

Додаткова

6. Китинг М. Новый регионализм в Западной Европе / Майкл Китинг // Логос. – 2003. – № 6 (40). – С. 67–116.
7. Лейпхарт А. Многосоставные общества и демократические режимы / А. Лейпхарт // ПОЛИС. – 1992. – №12. – С. 217–225.
8. Майборода О.М. Етнічність у міжнародній системі / О.М. Майборода. – К. : ІПЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2015. – 408 с.
9. Матвієнко А.С. Політико-правові засади територіальної організації держави: світовий досвід і Україна / Монографія. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М.Корецького НАН України, 2015. – 376 с.
10. Панченко Т. В. Принцип субсидіарності у сучасному демократичному розвитку: монографія / Т. В. Панченко. – Харків : Майдан, 2011. – 366 с.
11. Туровский Р. Ф. Центр и регионы: проблемы политических отношений: монография. – М. : ГУ ВШЭ, 2007. – 399 с.

12. Элазар Д. Сравнительный федерализм // Политические исследования. – 1995. – №5. – С. 106–115.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

13. Атлантична рада США. – Режим доступу : <http://www.atlanticcouncil.org>

14. Брукингський інститут (The Brookings Institution (BI)). – Режим доступу: <http://www.brookings.edu>

15. Європейський союз [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.europarl.eu.int>

16. Королівський інститут міжнародних відносин (The Royal Institute of International Affairs). – Режим доступу : <https://www.chathamhouse.org>

17. МЗС України (офіційний сайт). – Режим доступу : <https://mfa.gov.ua/ua>

18. Міністерство регіонального розвитку та будівництва в Україні. Офіційний сайт. – Режим доступу : <http://www.minregionbud.gov.ua/>

19. Політична регіоналістика. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. Семена Кузнеця : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=5373>

20. The Assembly of European Regions. – Режим доступу: <http://www.aer.eu>